

ادبیا انقلاب اسلا

درس دهم: دریا دلان صف شکن

کارگاه متن پژوهی

گنج حکمت: یک گام، فراتر

درس یازدهم: خاک آزادگان

کارگاه متن پژوهی

روان خوانی: شیرزنان ایران

سپیده کاشانی

درس یازدهم

خاک آزادگان

مبارزان، جوانان

ویژگی سبکی
استعاره
استعاره
و وطن، کشور
واج آرایی و تکرار
شیوه بلاغی

بجوشد گل اندر گل از گلشن من

تناسب
کنایه: از کشتن

استفهام انکاری

تناقض و تلمیح
شیوه بلاغی

دشمن
جدا سازی ای خصم، سر از تن من

تناسب
تو عشق میان من و میهن من ؟

کنایه: مردن
تجلی هستی است جان کندن من

گور
که بعد از من افروزد از مدفن من

اسب سرکش
بتازد به نیرنگ تو، تو سن من

استعاره از: وجود شاعر
همه خوشتر شخم شد خرمن من

صلبوری و بردباری
استعاره از: آغوش و وجود
گل صبر می پرورد دامن من

کنایه: کشتن
زنی گر به تیغ ستم گردن من

سپیده کاشانی (سرور اعظم باکوچی)

شاعر و ترانه سرا

مجاز
کنایه: کشتن سرزمین، وطن، کشور
منادا
به خون، گر کشی خاک من، دشمن من

مرا: مفعول
مجاز: وجود
تم گم بوزی، به تیرم بدوزی

اسنادی
عقیده، آرزو
می توانی ز قلمم زبانی

ایرانی ام آرا نام شهادت

تشخیص
پنذار این شعله، افسرده گردد

نه تسلیم و سازش، نه تکلیف و خواش

کنون رود خلق است، دریای جوشان

اسنادی
من آزاده از خاک آزادگانم

جز از جام توحید هرگز نوشم

کاسه، ساغر
تشبییه و تناسب

یکتا پرستی و توحید

دست از یکتا پرستی بر نخواهم داشت

دفاع از وطن
بامردن من راهم ادامه دارد

من: مضاف الیه
موقوف المعانی
میهن دوستی

بامردن من زندگی حقیقی آشکار می شود
کشته عشق حیات ابدی می باید

جاودانگی عشق به وطن

استعاره: عشق به وطن
حذف فعل: قرینه معنوی

پیوند هم پایه ساز
واج آرایی و تشبییه

شیوه بلاغی

ما ایرانیان انسان های صبوری هستیم

کنایه از: ایرانیان
حرف اضافه

دریا

نماد اتحاد

رود

نماد پراکندگی

کارگاه متن پژوهی

قلمرو زبانی

۱ برای واژه «افسرده» دو معادل معنایی بنویسید. **منجمد / پژمرده**

۲ بیت زیر را بر اساس ترتیب اجزای جمله در زبان فارسی مرتب کنید؛ سپس اجزای هر جمله بیت را در جدول قرار دهید.

من ایرانیم آرمانم شهادت تجلی هستی است جان کندن من

نهاد	گزاره
من	ایرانیم (ایرانی هستم)
آرمانم	شهادت (است)
جان کندن من	تجلی هستی است

قالب هردو شعر غزل است

قلمرو ادبی

درون مایه و محتوای غزل مهرو ماه عاشقانه و عارفانه است اما خاک آزادگان حماسی - میهنی است و تصویر وطن پرستی و ایثار مردم در برابر بیگانگان است
این سروده را از نظر قالب و مضمون با شعر «مهر و وفا» مقایسه کنید.

۱ در شعرى که خواندید، واژه‌های «خاک» و «شعله» در کدام مفهوم مجازی به کار رفته‌اند؟
مجاز از: سرزمین ، کشور ، وطن ← مجاز از : عشق به وطن

۲ در سال‌های پیش با اجزای جمله (نهاد، مفعول، متمم، مسند و فعل) و جایگاه هر یک از آنها در جمله آشنا شدیم. گاهی اجزای کلام، برای تأثیر بیشتر سخن در زبان ادبی، بنا بر تشخیص شاعر یا نویسنده جابه‌جا می‌شود؛ مانند مصراع «گل صبر، می‌پرورد دامن من»، که مفعول و فعل بر نهاد، مقدم شده است تا شیوایی و رسایی کلام بیشتر شود؛ به این گونه بیان، «شیوه بلاغی» می‌گویند.

شیوه عادی

شیوه بلاغی

گروه‌های سازنده جمله به دو شیوه در کنار هم قرار می‌گیرند

شیوه عادی: آمدن نقش ها و اجزای جمله « نهاد - مفعول - متمم - مسند - فعل » در جای اصلی خود

نهاد + فعل: خورشید شکفت
نهاد محذوف + متمم + فعل: به کتابخانه رفتیم
مثال:
قید + نهاد + فعل: دیشب خطوط دفاعی دشمن فرو ریخت

شیوه بلاغی: مقدم شدن و جابه جایی نقش ها و اجزای جمله « مسند - متمم - مفعول - نهاد - فعل » بر یکدیگر

مثال:
مقدم دانستن مسند و فعل بر نهاد: تجلی هستی است جان کندن من
مقدم دانستن فعل بر نهاد: رسید مزده که آمد بهار

این شیوه در مقابل شیوه عادی قرار می گیرد. در شیوه عادی، اصل بر این است که نهاد همه جمله ها در ابتدا و فعل در پایان قرار گیرد و سایر اجزای جمله، مانند متمم، مفعول و مسند در جایگاه معمول خود طبق زبان معیار واقع شوند.
■ نمونه ای از کاربرد شیوه بلاغی را در متن درس بیابید و آن را توضیح دهید.

قلمرو فکری

- ۱ در کدام بیت، بر مفهوم «یگانه پرستی» تأکید شده است؟ **بیت 9**
زنی گر به تیغ ستم گردن من
- ۲ مضمون بیت های دوم و سوم را با سروده زیر مقایسه کنید.
تا زَبَرِ خاکی ای درخت تنومند مگسل از این آب و خاک ریشه پیوند
مفهوم مشترک ابیات: عشق به وطن و میهن پرستی را توصیه می کند
و اینکه نباید دلبستگی به وطن را از دست بدهیم
ادیب الممالک فراهانی
- ۳ در کدام بیت، به مفهوم آیه شریفه «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أحياءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» (سوره آل عمران، آیه ۱۶۹) اشاره شده است؟ **بیت 4**
من ایرانی ام آرمانم شهادت تجلی هستی است جان کندن من
- ۴

